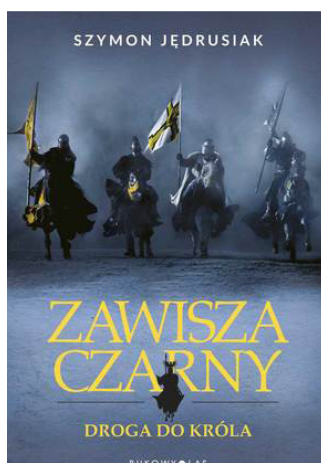

Zawisza Czarny. Droga do króla

Bukowy Las,
Wrocław 2017

Zawisza Czarny to nasz największy bohater z czasów średniowiecza. Zręczny dyplomata, biegły w wojennym rzemiośle rycerz, zapobiegliwy gospodarz, który służąc królom polskiemu i węgierskiemu, dorobił się sporego majątku. Nie był człowiekiem bez skazy: w młodości groziła mu ekskomunika za występki przeciwko biskupowi; pił piwo ponad miarę, nie sptał długów w terminie, procesował się o pieniądze, nie respektował wyroków sądów, stawiał z orężem przeciwko wymiarowi sprawiedliwości. A jednak z jakichś powodów stał się już dla współczesnych symbolem wszelkich cnót, bohaterem narodowym. Dobiaża końca XIV wiek.

Unia z Litwą otwiera przed Polakami nieograniczone możliwości ekspansji i rozwoju: militarne, gospodarcze i kulturowe. Ten nagły awans Polski wywołuje dyplomatyczno-propagandową akcję zakonu krzyżackiego. Do Gdańska, prosto z Aragonii, udaje się Zawisza Czarny, by spotkać się z jednym z kupców pruskich. Przybywa za późno. Kupiec nie żyje. Tak rozpoczyna się kolejny etap polsko-krzyżackiej wojny wywiadów, w której stawką jest bezpieczeństwo króla Władysława Jagiełły i przetrwanie unii Polski z Litwą

Za wydawcą

Opis

Powieść Jędrusiaka jest drugim członem projektowanej trylogii, której pierwsza część ukazała się już pod tytułem *Zawisza Czarny. Aragonia*, a część trzecia – *Wielka wojna* – pozostaje w przygotowaniu. Akcja powieści rozgrywa się w latach 1391-1395, na ziemiach polskich i litewskich oraz Państwa Zakonu Krzyżackiego. Są to więc lata bezpośrednio poprzedzające konflikt polsko-krzyżacki. Gra wywiadów obydwu państw stanowi zasadniczy trzon powieściowej akcji. Zawisza należy do ścisłego grona rycerzy zaangażowanych w ściśle tajne operacje, którymi kieruje Jan z Tęczyna. Krzyżacy demaskują kolejnych współpracowników polskiego wywiadu w Gdańsku, rekrutowanych w gronie zamożnych mieszczan. Giną oni, mordowani w okrutny sposób – tak, by stanowić przestrożę dla następnych. Gra idzie o wielką stawkę – w otoczeniu króla Władysława Jagiełły znajduje się bowiem szpieg krzyżacki. W tle gry wywiadów toczy się wielka polityka europejska – walka o dominację w tej części Europy.

W warstwie fabularnej jest to powieść przygodowa, z mocno zarysowanym wątkiem romansowym. Ma on zresztą blask egzotyki – dotyczy bowiem aragońskiego Żyda i Arabki. Kochankiem poszukującym miłości swojego życia – wprowadzonej w tajemniczych okolicznościach z Hiszpanii – jest przyjaciel Zawiszy. Ponieważ tropy mogą prowadzić do Gdańska, polski rycerz sprowadza Aragończyka do Gdańska. To on – Żyd Aaron jest narratorem w powieści. Jego oczami oglądamy średniowieczne miasta: Gdańsk i Kraków, równie niezwykle dla przybysza z Hiszpanii, jak dla współczesnego czytelnika. Zawisza umieszcza swojego przyjaciela w rodzinie zamożnych krakowskich Żydów – inspirowany przez swojego mentora. Żydzi polscy i aragońscy mają bowiem nawiązać handlową współpracę, na której skorzystałby polski król i całe państwo. Aaron – początkowo bierny obserwator – zostaje pochłonięty przez wir zdarzeń. W pewnym momencie grozi mu śmiertelne niebezpieczeństwo. Powieść Jędrusiaka pozwala czytelnikowi przenieść

się do średniowiecznego Gdańska i Krakowa. Wjazd do Krakowa od strony Kleparza jest jedną z okazji do opisu miasta: „Ulica prowadząca w głąb miasta była brukowana na całej szerokości, zabudowana szeregowo po obu stronach murowanymi kamienicami. Domy wąskie, dwupiętrowe, z trójkątnymi lub zębatymi szczytami. Uderzały regularność zabudowy i staranny wygląd fasad. U wylotu traktu znajdował

się duży kościół z przylegającą doń chyba najwyższą wieżą w mieście; gdy tam dotarliśmy, moim oczom ukazał się plac targowy niebywałych rozmiarów z poprzecznie ustawionymi kramami” (s. 69). Bibliografia zamieszczona jako aneks do powieści nie pozostawia wątpliwości, że autor korzystał z fachowej literatury, konstruując podobne opisy.

Autor

Cykl powieściowy poświęcony Zawiszy Czarnemu jest debiutem powieściowym **Szymona Jędrusiaka** – z wykształcenia iberysty, mającego na swoim koncie tłumaczenia z języka hiszpańskiego. Powieściowa

kreacja głównego bohatera – znanego ze źródeł historycznych jedynie ogólnie – jest dziełem pisarskiej inwencji, poszukującej zgodności z wiedzą historyczną.

Tematy do dyskusji

- Czy wizerunek Zawiszy w powieści jest zgodny ze stereotypowym wyobrażeniem o tej postaci?
- Jakie środki artystyczne pozwoliły skonstruować postać Zawiszy-średniowiecznego wywiadowcy?
- Powieściowy obraz średniowiecznych miast, zwłaszcza Gdańska i Krakowa.
- Wizja sytuacji politycznej Europy przełomu wieków XIV i XV.
- Obraz Niemców i Żydów w powieści Jędrusiaka.

Możliwy ciąg dalszy

Warto sięgnąć do literatury historycznej odnotowanej w bibliografii dodanej do powieści.

Można również przypomnieć sobie inne literackie kreacje Zawiszy Czarnego, zwłaszcza w *Krzyżakach* Henryka Sienkiewicza, *Weselu* Stanisława Wyspiańskiego oraz w nieukończonym utworze Juliusza Słowackiego *Zawisza Czarny*.

Poleca

Tomasz Garbol – literaturoznawca i krytyk literacki. Interesuje się problematyką dotyczącą sacrum w literaturze, szczególnie w poezji współczesnej. Dyrektor Ośrodka Badań nad Literaturą Religijną KUL. Publikował m. in. w „Języku Polskim”, „Pamiętniku Literackim”, „Ruchu Literackim”. „Znaku”.

